

Framtidens samhälle byggs upp av kreativa samhandlingar

av Bengt-Åke Wennberg

Detta är den åttonde bloggen i serien om samhandling. Jag har i denna serie av bloggar infört ett begrepp – samhandling – för att göra det möjligt för oss alla att bättre kunna analysera och skapa positiva sociala skeenden och att bättre förstå, hantera, samtala om och påverka negativa och våldsbejakande sociala skeenden.

Min poäng är att den diskurs med vilken samhandlingar nu tolkas verkar leda tanken fel och gör att samhället blir mer sårbart för störningar och dräneras på resurser. Samhället fungerar betydligt mindre effektivt i dagens komplexa värld än det kunde göra.

Vi är enligt min mening inne i ett samhälle där ett förändrat SAMHANDLANDE mellan människor är avgörande för samhällets välbefinnande och fortlevnad. Samhandlandet behöver bli mer kreativt och flexibelt.

Tanken på samhandlandets potential – utöver vad som kan skapas med byråkratiska, regelstyrda och paternalistiska arbetsformer – väcktes i Sverige genom Richard Normans doktorsavhandling ”Skapande företagsledning” som publicerades 1975.

Avhandlingen hade kraftig påverkan på managementtänkandet både i Sverige och internationellt. 1986 bildades Centrum för Tjänsteforskning (CTF) i Karlstad för att fullfölja samma tanketradition. Men tanken sträcker sig vidare än så och kan sägas bilda grunden för ett helt nytt samhällskontrakt mellan människor.

Denna för näringsliv och samhälle viktiga potential har diskuterats och beskrivits av bland annat två forskare Steve Vargo vid Honolulu University och Robert Lusch vid Arizona State University. Resultatet av deras arbete har presenterats av Per Kristensson i en Vinnovaskrift 2009 om den tjänstedominanta logiken (TDL). I sammanfattningen skriver Kristensson:

Den tjänstedominanta logiken vilar på tio fundamentala utgångspunkter vilka utgör en kritik och ett alternativ mot det synsätt som idag kallas den varudominanta logiken. Kritiken inriktar sig framför allt mot att den varudominanta logiken ser värde som något som uppstår vid produktion och att användaren har en passiv roll – ofta endast som betalare eller mottagare. Den tjänstedominanta logiken är ett nytt synsätt som ersätter den klassiska uppdelningen av erbjudanden i varor och tjänster. Istället för att erbjudanden är ”antingen eller” så blir allt förutsättningar till en tjänst. Användare köper varor för de tjänster varorna skapar, inte för varornas egenskaper. (Kristensson sid 5)

TDL är inte bara tillämplig för att utnyttja nu osynliga potentialer hos serviceföretag. I grunden utmynnar TDL också i att kreativa *samhandlingar* kan erbjuda ett för samhället och de deltagande personerna ökat värde – en *synergieffekt* – genom att de som skapar kreativa samhandlingar ges en ökad individuell resurs/förmåga att *klara något för dem helt nytt som de tidigare inte förmått eller tillåtits göra* – eller återskapar en förmåga som av något skäl gått förlorad.

Denna synergieffekt i samspelet mellan människor observerades redan av Ruth Benedict som 1970 beskrev vad hon såg som en "god kultur". Samma möjliga synergieffekt har beskrivits av Galvin Whitaker i rapporten "Win-lose and win-win-interactions" (1995).

Motsatsen kan emellertid också inträffa – det vill säga att de existerande samhandlingarna blockerar människors kreativitet. Detta inträffar enligt Whitaker vid tillfällena av resursbrist. Människor förmår då inte att gemensamt möta de nya utmaningar samhället står inför. Fullföljandet av "gamla" mönster låser samhandlandet. Denna blockering av värdeskapandet resulterar i fattigdom, upplopp, våldsbrott, korruption, kriminalitet och krigshandlingar. Dessa skeenden kan således ses som en reaktion på samhällets oförmåga att gemensamt och konstruktivt hantera nya utmaningar.

Det destruktiva samhandlandet, som av Benedict och Whitaker beskrivits som motsatsen till en "god kultur", har också noterats av Nikolas Berg m.fl. 2019 när det gäller människans förhållande till naturen. Den kultur och samarbetsform som nu dominerar kan enligt honom leda till att vi alla får en sämre framtid genom att vårt invanda beteende medför att jordens resurser förslösas och samhällsstabiliteten förloras.

Många författare från olika discipliner hävdar således att vi nu hamnat i en kultur som exploaterar och missbrukar jordens och människans resurser istället för att utveckla användningen av dem och göra dem allt mer värdefulla för människan. Förfallet går fort. Det är därför inte heller tillräckligt att nu bara behålla "status quo". Jag fokuserar i mina bloggar på den sociala sidan även om jag anser att missbruket av naturens resurser är lika viktigt att uppmärksamma.

Vi är nu mitt inne i ett tjänstesamhälle. Detta samhälle har potentialer att utvecklas mer än vad som tidigare gjorts. Om de tjänster som nu utförs *enbart* medför att en part gör något för en annan part, som denne själv inte klarar av, så behöver tjänsten upprepas om och om igen. Tjänstegivaren får betalt för sin insats och mottagaren betalar motsvarande summa men det skapas inget ökat värde och inte heller en bättre beredskap för framtiden.

Om denna princip blir regel dräneras samhällets resurser eftersom samhällets komplexitet och sårbarhet ökar. Behovet av tjänster kommer

ständigt att öka. I dag drivs därför krav från nästan varje tjänsteområde *att man måste få mer resurser* för att fortsätta göra precis det som de gjort hittills.

Detta är orimligt. Vi har snart nått en gräns. En ekonomi som ständigt skall finansiera ökade offentliga eller privata tjänster kan inte skapas inom ramen för dagens ekonomiska tanke-system. Det behövs därför att vi för framtiden gemensamt förmår utnyttja *en tidigare outnyttjad potential*.

Förmågan att *erbjuda synergi genom samhandling* är en sådan outnyttjad potential. Om förmågan att skapa synergi förstörs genom att det *skapas minskad tillit* mellan människor – eller genom att motivationen att hjälpas åt med samhällets utveckling urholkas – så står mänskligheten socialt inför samma problematik som är fallet när man nu i snabb takt förbrukar jordens ändliga resurser.

I nästa blogg skall jag därför diskutera hur man genom att fokusera på ett *ökat partnerskap som en princip bakom samhandlandet* kan motverka ett sådant dränage.

Referenser

Benedict R (1970): Patterns of the Good Culture. Psychology Today June 1970. 63-65 & 74-76.

Berg N et al (2019): Naturens rättigheter. När lagen ger fred med jorden. Riga: Universus Academic Press.

CTF-Service Research Center – Broschyr 2008

<https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Bloggar/Bloggar2020/CTF-EngBroschyr2007.pdf>

Kristensson P (2009): Den tjänstedominanta logiken. Innebörd och implikationer för policy. Stockholm: VINNOVA Rapport VR 2009:07

https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Bloggar/Bloggar2020/Vinnova_VR_2009_07.pdf

Normann R (1993): Skapande företagsledning. Stockholm: Bonnier Alba.

Normann R (2001): When the map changes the landscape. Chichester: Wiley.

Whitaker G (1995): Win-lose and Win-win Interactions and Organisational Responses to Scarcity. Abonnemangsrapport 50. Samarbetsdynamik AB.

https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Kabnrapporter/50svensk_win-win_and_win-lose.pdf